Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
JEAN RICHARD DE LA TOUR IŠVADA,
pateikta 2021 m. birželio 24 d.[1]

Byla C-709/20

CG
prieš
The Department for Communities in Northern Ireland

(*Appeal Tribunal for Northern Ireland* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvas asmenų judėjimas – Sąjungos pilietybė – Susitarimas dėl Jungtinės Karalystės išstojimo – Pereinamasis laikotarpis – SESV 18 straipsnis – Nediskriminavimas dėl pilietybės – Direktyva 2004/38/EB – 24 straipsnis – Pagal nacionalinę teisę suteikta teisė gyventi šalyje – Socialinės paramos išmokos – Nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią ekonomiškai neaktyviems Sąjungos piliečiams, turintiems pagal nacionalinę teisę suteiktą teisę gyventi šalyje, neskiriama pragyvenimą užtikrinanti išmoka – Vienodas požiūris“

I. Įvadas

1. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 18 straipsnio išaiškinimo.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant CG, Nyderlandų ir Kroatijos pilietės, nuo 2018 m. gyvenančios Šiaurės Airijoje (Jungtinė Karalystė), ir *Department for Communities in Northern Ireland* (Šiaurės Airijos bendruomenių departamentas, Jungtinė Karalystė) ginčą dėl pastarojo atsisakymo skirti jai pragyvenimą užtikrinančią išmoką, vadinamąjį „Universal Credit“ (universalusis kreditas).

3. Teisingumo Teismui pateiktas klausimas iš esmės susijęs su Europos Sąjungos piliečio apsauga siekiant gauti socialinės paramos išmokas remiantis vienodo požiūrio principu, kai priimančioji valstybė narė pagal nacionalinę teisę jam suteikė teisę gyventi šalyje palankesnėmis sąlygomis, nei nustatytos Direktyvoje 2004/38/EB[2].

4. Ši byla suteikia Teisingumo Teismui progą patikslinti, kaip tarpusavyje susiję SESV 18 straipsnis ir šios direktyvos 24 straipsnis, bei vienodo požiūrio principo įgyvendinimo sąlygas, kai pagal nacionalinės teisės aktus tam tikriems Sąjungos piliečiams dėl jų teisės gyventi

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti [d]irektyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46 ir klaidų ištaisymas OL L 274, 2009 10 20, p. 47).

šalyje pobūdžio nesuteikiama teisė į socialines išmokas, kuriomis jų gavėjams siekiama užtikrinti pragyvenimo lėšų minimumą, nors tokios išmokos skiriamos tokioje pačioje padėtyje esantiems nepriteklių patiriantiems atitinkamos valstybės narės piliečiams.

5. Šioje išvadoje siūlysiu Teisingumo Teismui laikytis nuomonės, kad valstybės narės atsisakymas ekonomiškai neaktyviam kitos valstybės narės piliečiui skirti socialinės paramos išmokas remiantis vien jo teisės gyventi šalyje, suteiktos pagal nacionalinės teisės nuostatas be sąlygos turėti pakankamai išteklių, pobūdžiu, gali reikšti netiesioginę diskriminaciją (prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tai patikrinti) ir kad tokiu atveju šiomis teisės nuostatomis viršijama tai, kas būtina siekiant išlaikyti priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemos pusiausvyrą.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Susitarimas dėl Jungtinės Karalystės išstojimo

6. Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos[3], patvirtinto Sprendimu (ES) 2020/135[4], preambulės šeštoje ir aštuntoje pastraipose nurodyta:

„Pripažindamos, kad būtina suteikti abipusę Sąjungos piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių, taip pat jų šeimos narių, kurie iki šiame Susitarime nustatytos dienos naudojosi teise laisvai judėti, apsaugą ir užtikrinti, kad jų teisės pagal šį Susitarimą būtų galimos įgyvendinti ir grindžiamos nediskriminavimo principu; taip pat pripažindamos, kad turėtų būti saugomos dėl socialinio draudimo laikotarpių atsirandančios teisės,

<…>

Atsižvelgdamos į tai, kad tiek Sąjungai, tiek Jungtinei Karalystei naudinga nustatyti pereinamąjį, arba įgyvendinimo, laikotarpį, kuriuo <…> Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje turėtų būti taikoma Sąjungos teisė, įskaitant tarptautinius susitarimus, ir paprastai jos poveikis turėtų būti toks pat kaip ir valstybėms narėms, kad laikotarpiu, kuriuo bus vedamos derybos dėl susitarimo (-ų) dėl būsimų santykių, būtų išvengta trikdžių[.]“

7. Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo 2 straipsnio a ir c punktuose nustatyta:

„Šiame susitarime vartojamų terminų apibrėžtys:

a) Sąjungos teisė:

[3] OL L 29, 2020, p. 7, toliau – Susitarimas dėl Jungtinės Karalystės išstojimo.

[4] 2020 m. sausio 30 d. Tarybos sprendimas dėl Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos sudarymo (OL L 29, 2020, p. 1).

i) Europos Sąjungos sutartis (toliau – ES sutartis), Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) ir Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutartis <…> su pakeitimais ar papildymais, taip pat stojimo sutartys ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija [toliau – Chartija], kurios visos kartu toliau vadinamos Sutartimis;

ii) Sąjungos teisės bendrieji principai;

iii) Sąjungos institucijų, įstaigų, organų ar agentūrų priimti aktai;

<…>

c) Sąjungos pilietis – bet kuris asmuo, turintis valstybės narės pilietybę[.]“

8. Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo antroje dalyje *„Piliečių teisės“* [5] yra 9–39 straipsniai.

9. Šio susitarimo 13 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Sąjungos piliečiai ir Jungtinės Karalystės piliečiai turi teisę gyventi priimančiojoje valstybėje laikydamiesi SESV 21, 45 arba 49 straipsnyje ir Direktyvos [2004/38] 6 straipsnio 1 dalyje, 7 straipsnio 1 dalies a, b arba c punkte, 7 straipsnio 3 dalyje, 14 straipsnyje, 16 straipsnio 1 dalyje arba 17 straipsnio 1 dalyje nustatytų apribojimų ir sąlygų.“

10. Minėto susitarimo 86 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatyta:

„2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas toliau turi jurisdikciją Jungtinės Karalystės teismų prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei prašymas pateiktas iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

3. Šiame skyriuje laikoma, kad byla iškelta Europos Sąjungos Teisingumo Teisme ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas tuo momentu, kai atitinkamai Teisingumo Teismo arba Bendrojo Teismo kanceliarija užregistravo dokumentą, kuriuo pradedama byla.“

11. To paties susitarimo 89 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos paskelbti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai ir nutartys ir po pereinamojo laikotarpio pabaigos paskelbti tokie sprendimai ir nutartys 86 ir 87 straipsniuose nurodytose bylose Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje yra privalomi vis[os] apimti[es].“

12. Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo 126 straipsnyje „Pereinamasis laikotarpis“ įtvirtinta:

„Nustatomas pereinamasis, arba įgyvendinimo, laikotarpis, kuris prasideda šio Susitarimo įsigaliojimo dieną ir pasibaigia 2020 m. gruodžio 31 d.“

[5] Išskirta mano.

13. Šio susitarimo 127 straipsnio 1 ir 3 dalyse nurodyta:

„1. Jei šiame Susitarime nenustatyta kitaip, pereinamuoju laikotarpiu Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje taikoma Sąjungos teisė.

<…>

3. Pereinamuoju laikotarpiu pagal 1 dalį taikytina Sąjungos teisė Jungtinės Karalystės atžvilgiu ir jos teritorijoje turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sąjungoje bei jos valstybėse narėse ir yra aiškinama bei taikoma vadovaujantis tais pačiais metodais ir bendraisiais principais, kurie taikytini Sąjungoje.“

14. Susitarimas dėl Jungtinės Karalystės išstojimo įsigaliojo 2020 m. sausio 31 d. vidurnaktį [6].

2. Direktyva 2004/38

15. Direktyvos 2004/38 10, 20 ir 21 konstatuojamosiose dalyse pažymima:

„(10) <…> savo teisėmis gyventi [šalyje] besinaudojantys asmenys neturėtų tapti nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai per pradinį gyvenimo joje laikotarpį. Todėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisė gyventi šalyje ilgesnį kaip trijų mėnesių laikotarpį turėtų būti suteikiama taikant tam tikrus reikalavimus.

<…>

(20) Laikantis diskriminavimo pilietybės pagrindu draudimo, visi Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai, gyvenantys valstybėje narėje remiantis šia direktyva, toje valstybėje narėje turėtų būti laikomi lygiaverčiais piliečiams Sutarties reglamentuojamose [taikymo] srityse, taikant tokias specialiąsias nuostatas [nepažeidžiant tokių specialiųjų nuostatų], kurias aiškiai numato Sutartis ir antrinė teisė.

(21) Tačiau priimančiajai valstybei narei paliekama teisė nuspręsti, ar ji suteiks socialinę paramą per pirmuosius tris gyvenimo joje mėnesius (ar ilgesnį laiką ieškantiesiems darbo) Sąjungos piliečiams, kurie nėra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji [pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbantys asmenys] arba išlaiko tą statusą, ar jų šeimos nariams arba paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, iki teisės nuolatos gyventi šalyje įgijimo.“

16. Šios direktyvos 1 straipsnyje nurodyta:

„Ši direktyva nustato:

a) naudojimosi Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių laisvo judėjimo ir gyvenimo valstybių narių teritorijoje teise reikalavimus;

b) nuolatinio gyvenimo valstybių narių teritorijoje teisę Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams;

[6] Žr. Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos etapų santrauką, pateikiamą internete adresu https://EUR-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html?locale=fr.

c) a ir b punktuose nustatytų teisių ribas, atsižvelgiant į valstybinės politikos [viešosios tvarkos], visuomenės saugumo ar sveikatos apsaugos priežastis.“

17. Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Ši direktyva taikoma visiems Sąjungos piliečiams, kurie atvyksta į kitą valstybę narę, kurios piliečiai jie nėra, ir 2 straipsnyje [2 straipsnio 2 punkte] apibrėžtiems jų šeimos nariams, kurie juos lydi arba prisijungia prie jų [arba pas juos atvyksta].“

18. Šios direktyvos 7 straipsnio „Teisė gyventi šalyje ilgiau kaip tris mėnesius“ 1 dalies b ir d punktuose nustatyta:

„Visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės šalyje [teritorijoje] ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie:

<…>

b) turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai ir turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje, arba

<…>

d) yra Sąjungos pilietį, kuris atitinka a, b arba c punkto reikalavimus, lydintys ar kartu vykstantys [ar pas jį atvykstantys] šeimos nariai [kaip tai suprantama pagal 2 straipsnio 2 punktą].“

19. Tos pačios direktyvos 24 straipsnyje „Vienodas traktavimas [požiūris]“ nurodyta:

„1. Taikant tokias specialiąsias nuostatas, kurios aiškiai numatytos Sutartyje ir antrin[ės] teisės aktuose, visiems Sąjungos piliečiams, pagal šią direktyvą gyvenantiems priimančiosios valstybės narės teritorijoje, Sutarties taikymo srityje taikomas vienodas traktavimas [požiūris] kaip ir tos valstybės narės piliečiams. Ši teisė suteikiama ir šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai ir turi teisę gyventi šalyje arba nuolatinio gyvenimo šalyje teisę.

2. Nukrypstant nuo šio straipsnio 1 dalies, priimančioji valstybė narė neįpareigojama suteikti socialinės paramos teis[ė]s per pirmuosius tris gyvenimo šalyje mėnesius arba, kai taikytina, ilgesnį 14 straipsnio 4 dalies b punkte numatytą laikotarpį, ir neįpareigojama iki įgyjant nuolatinio gyvenimo šalyje teisę suteikti paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, susidedančią iš studento stipendijų ar paskolų [teikiamą kaip studento stipendija ar paskola], asmenims, išskyrus darbuotojus, savarankiškai dirbančiuosius [pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbančius asmenis], tokį statusą išlaikančius asmenis ir jų šeimos narius.“

20. Minėtos direktyvos 37 straipsnyje įtvirtinta:

„Šios direktyvos nuostatos neturi įtakos valstybės narės nustatytoms įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatoms, kurios yra palankesnės asmenims, kuriems taikoma ši direktyva.“

B. Jungtinės Karalystės teisė

1. ES Settlement Scheme – Immigration Rules Appendix ES

21. *ES Settlement Scheme – Immigration Rules Appendix ES* (Nuolatinio gyventojo statuso suteikimo ES piliečiams sistema – Imigracijos taisyklių ES priedėlis (toliau – ES priedėlis))[7], kaip paaiškino Jungtinės Karalystės vyriausybė, sukuriama nauja sistema, nustatyta ruošiantis Jungtinės Karalystės išstojimui iš Sąjungos ir dėl šio išstojimo. Pagal šią sistemą kiekvienas Sąjungos, Europos ekonominės erdvės (EEE) ir Šveicarijos pilietis, apsigyvenęs Jungtinėje Karalystėje iki 2020 m. gruodžio 31 d., taip pat jo šeimos nariai, gali pateikti prašymą leisti ir toliau gyventi Jungtinėje Karalystėje. Šis ES priedėlis įsigaliojo 2019 m. kovo 30 d. Jame nurodyta, kad prašymai dėl teisės gyventi šalyje turi būti pateikti ne vėliau kaip iki 2021 m. birželio 30 d.[8].

22. Pagal ES priedėlį suteikiamas:

– nuolatinio gyventojo statusas, suteikiantis teisę neribotą laiką likti gyventi Jungtinėje Karalystėje – pareiškėjams, kurie nepertraukiamai gyveno Jungtinėje Karalystėje penkerius metus, remiantis 2, 2A ir 11–13 straipsniais, taip pat

– preliminarus nuolatinio gyventojo statusas, pareiškėjams suteikiantis teisę likti Jungtinėje Karalystėje penkerius metus, taip turint galimybę pragyventi reikalaujamą gyvenimo šalyje laikotarpį, kad būtų galima teikti prašymą dėl nuolatinio gyventojo statuso, remiantis 3, 3A ir 14 straipsniais.

23. Jungtinės Karalystės vyriausybės teigimu, kitaip nei pagal Direktyvos 2004/38 7 straipsnį[9], pagal ES priedėlį ekonomiškai neaktyviems piliečiams, dar neįgijusiems teisės gyventi šalyje pagal Sąjungos teisę, leidžiama ir toliau gyventi Jungtinėje Karalystėje iki jos išstojimo iš Sąjungos. Šie asmenys taip pat gali įgyti nuolatinio gyventojo statusą, jei penkerius metus pragyvena šioje šalyje. Įgiję šį statusą jie gali besąlygiškai naudotis Jungtinės Karalystės socialinės apsaugos sistema.

2. 2016 m. Universaliojo kredito taisyklės

24. *Universal Credit Regulations (Northern Ireland) 2016* (2016 m. (Šiaurės Airijos) Universaliojo kredito taisyklės), iš dalies pakeistos *Social Security (Income-related Benefits) (Updating and Amendment) (ES Exit) Regulations (Northern Ireland) 2019* (2019 m. (Šiaurės Airijos) Socialinės apsaugos (su ištekliais susijusių išmokų) (atnaujintos ir pakeistos) (išstojimo iš Europos Sąjungos) taisyklės[10])[11] yra nuostatų, reglamentuojančių, kurie asmenys turi teisę į universalųjį kreditą, ir jo apskaičiavimo tvarką.

7 https://www.gov.uk/guidance/immigration-rules/immigration-rules-appendix-eu

8 Toks pats terminas nustatytas ir dėl prašymų, pateikiamų pagal Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo 18 straipsnio 1 dalies b punktą, nuo 2021 m. sausio 1 d. Taip pat žr. šios išvados 29 išnašą.

9 Jungtinė Karalystė remiasi 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimu Ziolkowski ir Szeja (C-424/10 ir C-425/10, toliau – Sprendimas *Ziolkowski ir Szeja*, EU:C:2011:866).

10 Toliau – 2019 m. Socialinės apsaugos taisyklės.

11 Toliau kartu – 2016 m. Universaliojo kredito taisyklės.

25. Universalusis kreditas – tai socialinės apsaugos sistema, finansuojama iš mokesčių, kuriai taikomos pajamų sąlygos ir kuria siekiama pakeisti įvairias kitas panaikintas (ar tebegaliojančias) socialines išmokas, kaip antai bedarbio pašalpą, pajamomis grindžiamą užimtumo ir paramos išmoką, pajamų paramą, mokesčio kreditą dirbantiems asmenims, mokesčio kreditą už vaiką ir būsto pašalpą [12].

26. *Welfare Reform (Northern Ireland) Order 2015* (2015 m. (Šiaurės Airijos) Nutarimas dėl gerovės reformos) 9 straipsnio 1 dalies c punkte nustatyta, jog teisės gauti universalųjį kreditą sąlyga ta, kad pareiškėjas turi gyventi Šiaurės Airijoje [13].

27. 2016 m. Universaliojo kredito taisyklių 9 taisyklėje nurodyta:

„1. Siekiant nustatyti, ar asmuo atitinka pagrindinę sąlygą, kad būtų laikomas gyvenančiu Šiaurės Airijoje, išskyrus atvejus, kai taikytina 4 dalis, asmuo turi būti laikomas negyvenančiu Šiaurės Airijoje, jei neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Jungtinėje Karalystėje, Normandijos salose, Meno saloje arba Airijos Respublikoje.

2. Asmuo laikomas turinčiu nuolatinę gyvenamąją vietą Jungtinėje Karalystėje, Normandijos salose, Meno saloje arba Airijos Respublikoje tik tuo atveju, jei turi teisę gyventi kurioje nors iš šių vietų.

3. Taikant 2 dalį, teisė gyventi šalyje neapima teisės, turimos remiantis:

a) *Immigration (European Economic Area) Regulations 2016* [2016 m. Imigracijos (Europos ekonominė erdvė) taisyklės [14]] 13 straipsniu arba Direktyvos [2004/38] 6 straipsniu;

b) [EEE taisyklių] 14 straipsniu [15], bet tik tais atvejais, kai tokia teisė įtvirtinta EEE taisyklėse, atsižvelgiant į tai, kad asmuo yra:

   i) reikalavimus atitinkantis asmuo, kaip tai suprantama pagal šių taisyklių 6 taisyklės 1 dalį, kaip darbo ieškantis asmuo, arba

   ii) tokio darbo ieškančio asmens šeimos narys (kaip tai suprantama pagal minėtų taisyklių 7 taisyklę);

c) EEE taisyklių 16 taisykle, bet tik tais atvejais, kai teisė kyla iš šių taisyklių, nes asmuo atitinka šių taisyklių 16 taisyklės 5 dalyje nustatytus kriterijus [16] arba [SESV] 20 straipsnyje nustatytus kriterijus (tais atvejais, kai teisė gyventi šalyje kyla iš to, kad jos nesant Jungtinės Karalystės pilietis netektų galimybės veiksmingai naudotis savo teisėmis kaip Sąjungos pilietis); arba

d) tuo, kad asmeniui suteiktas laikinas leidimas atvykti į Jungtinę Karalystę arba joje gyventi pagal *Immigration Act 1971* [1971 m. Imigracijos aktas], atsižvelgiant į:

[12] Žr. 2016 m. Universaliojo kredito taisyklių aiškinamąją dalį, pateikiamą internete adresu: https://www.legislation.gov.uk/nisr/2016/216/pdfs/nisrem_20160216_en.pdf

[13] Iš esmės identiškos nuostatos taikomos likusioje Jungtinės Karalystės dalyje pagal *Welfare Reform Act 2012* (2012 m. Nutarimas dėl gerovės reformos) 4 straipsnio 1 dalies c punktą ir 2019 m. Socialinės apsaugos taisykles, referencine teritorija laikant Didžiąją Britaniją.

[14] Toliau – EEE taisyklės. Šis straipsnis susijęs su teise į pirminį buvimą šalyje ir jame kalbama apie buvimą šalyje trumpiau nei tris mėnesius.

[15] Šis straipsnis susijęs su teise į pratęstą buvimą šalyje, atitinkančia teisę, nurodytą Direktyvos 2004/38 7 straipsnyje.

[16] T. y. asmuo yra pagrindinis Jungtinės Karalystės piliečių maitintojas.

i) [*ES priedėlį* [17]] arba

ii) jo situaciją, kaip asmens, turinčio teisę gyventi šalyje, pripažintą jurisprudencijoje, įtvirtintoje Sprendime *Zambrano* [2011 m. kovo 8 d. Sprendimas Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124)], ir apibrėžtą [ES priedėlio] 1 priede, priimtame pagal *Immigration Act 1971* [1971 m. Imigracijos aktas] 3 straipsnio 2 dalį.

4. Asmeniui ši dalis taikoma, jeigu jis yra:

a) reikalavimus atitinkantis asmuo, kaip tai suprantama pagal EEE taisyklių 6 taisyklę, kaip pagal darbo sutartį dirbantis asmuo arba savarankiškai dirbantis asmuo;

b) a punkte nurodyto asmens šeimos narys, kaip tai suprantama pagal EEE taisyklių 7 straipsnio 1 dalies a, b arba c punktus [18];

c) asmuo, turintis teisę nuolat gyventi Jungtinėje Karalystėje pagal EEE taisyklių 15 taisyklės 1 dalies c, d arba e punktus;

d) pabėgėlis, kaip tai suprantama pagal 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašytos Konvencijos dėl pabėgėlių statuso, su pakeitimais, padarytais pagal 1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimto Protokolo dėl pabėgėlių statuso 1 straipsnio 2 dalį, 1 straipsnį;

e) asmuo, kuris yra gavęs arba laikomas gavusiu leidimą pagal kitas taisykles, nei nustatytos *Immigration Act 1971* [1971 m. Imigracijos aktas] 3 straipsnio 2 dalyje, jei šis leidimas yra:

i) valdžios institucijų nuožiūra išduotas leidimas atvykti į Jungtinę Karalystę arba likti joje gyventi;

ii) leidimas likti gyventi šalyje remiantis išimtimi, grindžiama smurtu šeimoje; arba

iii) leidimas, laikomas suteiktu pagal *Displaced Persons (Temporary Protection) Regulations 2005* [2005 m. Perkeltųjų asmenų (laikinosios apsaugos) taisyklės] 3 straipsnį;

f) asmuo, kuriam taikoma humanitarinė apsauga, suteikta pagal šias taisykles; arba

g) asmuo, kuriam netaikoma imigracijos kontrolė, kaip tai suprantama pagal *Immigration and Asylum Act 1999* [1999 m. Imigracijos ir prieglobsčio įstatymas] 115 straipsnio 9 dalį, ir kuris yra Jungtinėje Karalystėje dėl jo išsiuntimo ar kitokio teisėto grąžinimo iš kitos šalies teritorijos į Jungtinę Karalystę.“

[17] Išskirta mano. Kalbama apie pakeitimą, padarytą 2019 m. Socialinės apsaugos taisyklėmis, kuriuo grindžiamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą. Rašytinėse pastabose Šiaurės Airijos bendruomenių departamentas patikslina, kad pirmajame ir antrajame prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimuose minint 9 taisyklės 3 dalies c punkto i papunktį daroma nuoroda į Didžiojoje Britanijoje taikomą nuostatą. Todėl nagrinėjant šį Šiaurės Airijos teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą šiuos klausimus reikia suprasti kaip susijusius su 2016 m. Universaliojo kredito taisyklių, kurios yra šios nuostatos atitikmuo Šiaurės Airijai, 9 taisyklės 3 dalies d punkto i papunkčiu.

[18] Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą patikslinama, kad pagal universaliojo kredito suteikimo tvarką šeimos nario, išlaikančio teisę gyventi šalyje, apibrėžtis yra tokia pati kaip EEE taisyklių 10 taisyklėje pateikiama apibrėžtis ir kad CG negali remtis tokiu statusu, nes neįrodė, kad yra ištekėjusi arba tebepalaiko ilgalaikius santykius su savo partneriu, Sąjungos piliečiu.

III. Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

28. Pareiškėja pagrindinėje byloj CG yra Kroatijos ir Nyderlandų pilietybę turinti vieniša motina, auginanti du mažamečius vaikus [19], kuri teigia atvykusi į Šiaurės Airiją 2018 m. [20]. Ji niekada nedirbo Jungtinėje Karalystėje ir gyveno su savo partneriu, Sąjungos piliečiu, turinčiu Nyderlandų pilietybę, jos vaikų tėvu, kol, patyrusi smurtą šeimoje, persikėlė gyventi į moterų prieglaudą [21]. CG neturi išteklių ir negauna jokių socialinių išmokų, kad galėtų patenkinti savo pačios ir vaikų poreikius.

29. 2020 m. birželio 4 d. CG pagal ES priedėlį buvo suteiktas preliminarus nuolatinio gyventojo Jungtinėje Karalystėje statusas. Šį statusą suteikia *Home Office* (Vidaus reikalų ministerija, Jungtinė Karalystė) Sąjungos piliečiams, kurie trumpiau nei penkerius metus gyveno Jungtinėje Karalystėje, netaikydama reikalavimo turėti pakankamai išteklių. Šis statusas suteikia galimybę likti Jungtinėje Karalystėje terminuotą penkerių metų laikotarpį po pereinamojo laikotarpio [22], numatyto Susitarime dėl Jungtinės Karalystės išstojimo.

30. Dėl CG teisės gyventi šalyje [23] prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad:

– CG negali remtis „šeimos nario“ statusu, nes neįrodė, kad yra ištekėjusi arba tebepalaiko ilgalaikius santykius su Sąjungos piliečiu, ir

– CG gavo leidimą laikinai gyventi šalyje (preliminarus nuolatinio gyventojo statusas), kurį reikia skirti nuo „residence permit“ (leidimo gyventi šalyje kortelė).

31. 2020 m. birželio 8 d. CG Šiaurės Airijos bendruomenių departamentui pateikė prašymą dėl socialinės paramos išmokos (universaliojo kredito). Šis departamentas atmetė jos prašymą 2020 m. birželio 17 d. sprendimu, vadovaudamasis 2016 m. Universaliojo kredito taisyklių 9 taisyklės 3 dalies d punkto i papunkčiu, įtrauktu 2019 m. Socialinės apsaugos taisyklėmis, ir remdamasis tuo, kad pagal šį dalinį pakeitimą Sąjungos piliečiai, pagal ES priedėlį turintys teisę laikinai gyventi Jungtinėje Karalystėje, neatitinka minėtoje taisyklėje įtvirtintos gyvenimo Šiaurės Airijoje sąlygos siekiant gauti socialinės paramos išmoką. CG pateiktas prašymas peržiūrėti šį sprendimą buvo atmestas 2020 m. birželio 30 d.

[19] Remiantis bylos medžiaga, abu vaikai gimė Jungtinėje Karalystėje, atitinkamai 2019 m. kovo 1 d. ir 2020 m. Vyresnysis vaikas dar nėra pasirengęs lankyti pradinio ugdymo įstaigos. *Appeal Tribunal for Northern Ireland* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsakydamas į Teisingumo Teismo klausimus dėl prašymo taikyti pagreitintą procedūrą, patikslino, kad, CG teigimu, *Social Services* (Socialinės tarnybos, Jungtinė Karalystė) abiem vaikams taiko priežiūros priemonę.

[20] CG nurodo, kad į Jungtinę Karalystę atvyko „2018 m. pabaigoje ar 2019 m. pradžioje“, kad jos sugyventinis galėtų priimti darbo pasiūlymą. Europos Komisija jos atvykimo diena laiko 2019 m. sausio 21 d.

[21] Savo pastabose CG nurodė, kad ne kartą buvo iš namų, kuriuose gyveno su savo smurtaujančiu partneriu, laikinai persikėlusi į šią prieglaudą, kol galutinai į ją persikėlė 2020 m. pradžioje. Atsakydamas į Teisingumo Teismo klausimus dėl prašymo taikyti pagreitintą procedūrą nacionalinis teismas patikslino, kad prieglaudos, kurioje gyvena CG, negalima laikyti nuolatiniu būstu. Savo rašytinėse pastabose CG patikslino, kad 2021 m. sausio mėn. ji socialinėms tarnyboms pasirūpinus įsikūrė atskirame būste.

[22] Žr. šios išvados 12 punktą.

[23] Savo rašytinėse pastabose CG patikslino, viena vertus, kad atvykusi į Jungtinę Karalystę pirmuosius tris mėnesius ji turėjo teisę gyventi šalyje be jokių sąlygų ar formalumų pagal Direktyvos 2004/38 6 straipsnį. Pasibaigus šiam trijų mėnesių terminui, Jungtinės Karalystės valdžios institucijos neprašė įrodyti teisės nuolat gyventi šalyje. Jos nebuvo paprašyta išvykti iš Jungtinės Karalystės, taip pat jai nebuvo nurodyta to padaryti. CG su savo pirmuoju vaiku buvo laikinai išvykusi iš Jungtinės Karalystės į Nyderlandus, laikotarpiu nuo 2019 m. spalio mėn. iki 2020 m. sausio mėn., pas savo tėvus, paskui grįžo į Jungtinę Karalystę. Ji pabrėžia, kad visą laiką gyveno Šiaurės Airijoje. Kita vertus, ji patikslina, kad negali kaip nukentėjusi nuo smurto šeimoje teikti prašymo išduoti leidimą nuolat gyventi šalyje. Tokį prašymą ji pateikė 2020 m. lapkričio 11 d. ir jis 2021 m. kovo 3 d. buvo atmestas. Dėl šio leidimo gavimo sąlygų žr. šios išvados 18 išnašą.

32. CG pateikė apeliacinį skundą dėl šio sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. CG ginčija 2016 m. Universaliojo kredito taisyklių 9 taisyklės 3 dalies d punkto i papunkčio teisėtumą. Ji teigia, kad ši nuostata, panaikinanti Sąjungos piliečių, kuriuos Jungtinė Karalystė pripažino teisėtai gyvenančiais jos teritorijoje, teisę į socialinės paramos išmoką, yra nesuderinama su Jungtinės Karalystės įsipareigojimais pagal *European Communities Act 1972* (1972 m. Europos Bendrijų aktas) [24] ir pažeidžia SESV 18 straipsnį.

33. Šiuo klausimu CG teigia, kad atsisakymas skirti jai socialinės paramos išmoką, kai pagal nacionalinę teisę jai suteiktas leidimas laikinai gyventi šalyje, nors pagal Sąjungos teisę ji neturėtų teisės gyventi šalyje, yra skirtingas požiūris, palyginti su Jungtinės Karalystės piliečiais, taigi diskriminacija dėl pilietybės.

34. Šiaurės Airijos bendruomenių departamentas, priešingai, teigia, kad pagal Jungtinės Karalystės teisę preliminarus nuolatinio gyventojo statusas savaime nereiškia, kad asmeniui suteikiama teisė į socialinės paramos išmokas, kurioms gauti nustatytos atskiros sąlygos.

35. Jis pažymi, kad šios bylos aplinkybės skiriasi nuo susiklosčiusiųjų byloje, kurioje priimtas 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Trojani* [25], ir kad nacionaliniai teismai nuosekliai vadovavosi 2011 m. kovo 16 d. *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Jungtinė Karalystė) sprendimu *Patmalniece*, kuriame konstatuota, kad, nors nuolatinės gyvenamosios vietos sąlyga reiškia netiesioginę diskriminaciją, ši yra pateisinama.

36. Šiomis aplinkybėmis *Appeal Tribunal for Northern Ireland* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [2016 m. Universaliojo kredito taisyklių] 9 taisyklės 3 dalies [d] punkto i papunktis, kuris buvo įtrauktas [2019 m. Socialinės apsaugos taisyklėmis] ir kuriuo ES piliečiams, turintiems teisę gyventi šalyje (laikinas leidimas gyventi šalyje) [šioje byloje „preliminarus nuolatinio gyventojo statusas“, įgytas pagal ES priedėlį], nesuteikiamos socialinės apsaugos išmokos, laikytinas nustatančiu neteisėtą – tiesioginę ar netiesioginę – diskriminaciją, kaip tai suprantama pagal [SESV] 18 straipsnį, ir nesuderinamas su Jungtinės Karalystės įsipareigojimais pagal [1972 m. Europos Bendrijų aktą]?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai ir [2016 m. Universaliojo kredito taisyklių] 9 taisyklės 3 dalies [d] punkto i papunktis būtų pripažintas netiesiogiai diskriminuojančiu, ar ši nuostata yra pateisinama pagal [SESV] 18 straipsnį ir nesuderinama su Jungtinės Karalystės įsipareigojimais pagal [1972 m. Europos Bendrijų aktą]?“

37. 2021 m. vasario 11 d. Teisingumo Teismo pirmininkas patenkino prašymą taikyti pagreitintą procedūrą pagal Procedūros reglamento 105 straipsnį.

[24] 1972 m. Europos Bendrijų aktas yra Jungtinės Karalystės stojimo į Sąjungą aktas.

[25] C-456/02, toliau – Sprendimas *Trojani*, EU:C:2004:488.

38. CG [26], Šiaurės Airijos bendruomenių departamentas, Jungtinės Karalystės vyriausybė ir Komisija pateikė rašytines pastabas, taip pat – žodines pastabas per 2021 m. gegužės 4 d. įvykusį teismo posėdį.

IV. Analizė

39. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar esama tiesioginės arba netiesioginės diskriminacijos, kaip tai suprantama pagal SESV 18 straipsnį, kurią lemia neskyrimas tam tikriems Sąjungos piliečiams, gyvenantiems Jungtinėje Karalystėje, socialinių išmokų dėl jiems pagal nacionalinę teisę suteiktos teisės gyventi šalyje pobūdžio.

40. Atsižvelgdamas į pagrindinės bylos aplinkybes ir gausią Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl vienodo požiūrio, susijusio su teise į socialines išmokas, kurias gali gauti Sąjungos piliečiai, pasinaudoję teise laisvai judėti, manau, kad reikia paaiškinti aplinkybes, kuriomis buvo pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą.

A. Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo aplinkybių ir jo performulavimo

41. Pirma, mano manymu, reikia patikslinti Teisingumo Teismo jurisdikcijos pagrindą, nes ginčas susijęs su prašymu dėl socialinės išmokos, kurį 2020 m. birželio 8 d. pateikė Jungtinėje Karalystėje gyvenantis Sąjungos pilietis ir kuris buvo atmestas 2020 m. birželio 30 d., t. y. pereinamuoju laikotarpiu, nustatytu Susitarime dėl Jungtinės Karalystės išstojimo [27]. Šiuo klausimu pabrėžtina, kad ginčas vyksta ne dėl teisės gyventi šalyje, vadinamojo „preliminaraus nuolatinio gyventojo statuso“, kuris taikant ES priedėlį buvo suteiktas CG 2020 m. birželio 4 d. [28], o dėl atsisakymo jai suteikti universalųjį kreditą, remiantis jos teisės gyventi šalyje pobūdžiu. Kadangi visos faktinės aplinkybės ir taikytinos nacionalinės teisės nuostatos yra susijusios su laiko momentu prieš pereinamąjį laikotarpį arba per jį, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą kanceliarija užregistravo 2020 m. gruodžio 30 d., Teisingumo Teismas turi jurisdikciją spręsti dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, remdamasis Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo 86 straipsnio 2 ir 3 dalimis [29].

[26] Savo rašytinėse pastabose CG patikslino, kad byloje *Fratila / Secretary of State for Work and Pensions [2020] EWCA Civ 1741* Didžiojoje Britanijoje taikomos nuostatos, analogiškos ginčijamoms šioje byloje, 2020 m. gruodžio 18 d. *Court of Appeal* (Apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė) sprendimu buvo pripažintos neteisėtomis dėl SESV 18 straipsnį pažeidžiančios diskriminacijos dėl pilietybės. Dėl šio sprendimo *Secretary of State for Work and Pensions* (Darbo ir pensijų ministras, Jungtinė Karalystė) pateikė kasacinį skundą *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas), kurį numatyta nagrinėti teismo posėdyje 2021 m. gegužės 18 ir 19 dienomis. CG pažymi, kad ši byla susijusi su dviem Rumunijos piliečiais, pirmiausia – G. Fratila, kuri atvyko ir Jungtinę Karalystę, dirbo ten mažiau nei metus, paskui neteko darbuotojo statuso. Ji pateikė prašymą dėl universaliojo kredito, tačiau jai buvo atsisakyta jį suteikti. Po kurio laiko jai buvo suteiktas preliminarus nuolatinio gyventojo statusas. Tuo metu ji buvo išgyvenusi Jungtinėje Karalystėje beveik penkerius metus. Vėliau ji įgijo nuolatinio gyventojo statusą ir jai buvo suteiktas universalusis kreditas. Kitas su šia byla susijęs asmuo – R. Tanase, kuris yra neįgalus visam gyvenimui ir juda naudodamasis neįgaliųjų vežimėliu. Jis atvyko į Jungtinę Karalystę, kad G. Fratila jį prižiūrėtų. Rumunijoje jam skirtos įvairios išmokos, įskaitant invalidumo pensiją, bazinę pensiją ir išmoką gydymo išlaidoms padengti. Jam taip pat buvo atsisakyta suteikti universalųjį kreditą netrukus po to, kai jis įgijo preliminarų nuolatinio gyventojo statusą. Jis buvo išgyvenęs Jungtinėje Karalystėje penkerius metus. Žr. sprendimo, pateikiamo internete adresu https://files.gcnchambers.co.uk/wp-content/uploads/2020/12/18111043/Fratila-v-Secretary-of-State-for-Work-and-Pensions-2020-EWCA-1741-18-December-2020.pdf, 13 ir 14 punktus.

[27] Žr. šios išvados 12 punktą.

[28] Tuo metu naujas nuolatinio gyventojo statusas, įtvirtintas Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo 18 straipsnyje, negalėjo būti suteiktas. Nors pagal šio susitarimo 19 straipsnį pereinamuoju laikotarpiu prašymai dėl šio statuso suteikimo galėjo būti pateikti iš anksto, sprendimai tenkinti ar atmesti šiuos prašymus įsigaliojo tik nuo 2021 m. sausio 1 d. Be to, prašymus teikiantys asmenys turi atitikti sąlygas, lygiavertes nustatytosioms Direktyvoje 2004/38.

[29] Būtų kitaip tik tuo atveju, jei, taikant Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo 158 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, bylos, pradėtos po 2020 m. vasario 1 d., t. y. pereinamuoju laikotarpiu, dalykas būtų sprendimas dėl prašymo, pateikto pagal šio susitarimo 19 straipsnį, kuriame numatyta galimybė iš anksto pateikti prašymą dėl naujo nuolatinio gyventojo statuso arba teisę gyventi šalyje patvirtinančio dokumento, numatytų šio susitarimo 18 straipsnyje (1 ir 4 dalys).

42. Antra, dėl išmokų, CG prašomų skirti remiantis SESV 18 straipsniu, pobūdžio, nuo kurio priklauso Sąjungos teisės taisyklė, pagal kurią turi būti vertinamas nacionalinės teisės nuostatų suderinamumas su vienodo požiūrio principo laikymusi [30], pažymėtina, jog neginčijama, kad būtent išteklių trūkumu grindžiamas CG prašymas suteikti universalųjį kreditą jai pačiai ir jos vaikams [31] ir kad ši išmoka kvalifikuojama kaip „socialinė parama“ pagal Direktyvą 2004/38. Per teismo posėdį pateiktas patikslinimas, kad CG prašoma išmoka turėtų padengti su sveikatos priežiūra susijusias jos išlaidas, negali pakeisti šio kvalifikavimo.

43. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją ši sąvoka „socialinės paramos išmokos“ apima bet kurias neįmokines išmokas pinigais, kurios yra nacionalinio solidarumo išraiška ir dėl to finansuojamos [32]. Šios išmokos skirtos užtikrinti jas gaunančio asmens pragyvenimui, todėl yra besąlyginės. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra priminęs, kad pragyvenimo išmokos, kuriomis jų gavėjams siekiama užtikrinti lėšų, reikalingų gyventi žmogaus orumo nežeminančiomis sąlygomis, minimumą, turi būti laikomos „socialinės paramos išmokomis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalį [33].

44. Trečia, CG gyvenimo šalyje sąlygos yra kitokios, nei numatytos Direktyvoje 2004/38. Iš tikrųjų neginčijama, kad CG 2020 m. birželio 4 d. taikant ES priedėlį buvo suteikta *teisė gyventi šalyje*, vadinamasis „preliminarus nuolatinio gyventojo statusas“, kuris suteikiamas be jokios išteklių ar įtraukimo į socialinio draudimo sistemą sąlygos ir netgi tuo atveju, jei asmuo nevykdo profesinės veiklos. Šis statusas jai leidžia teisėtai gyventi Jungtinėje Karalystėje penkerius metus ir pasibaigus šiam terminui teikti prašymą dėl nuolatinio gyventojo statuso, kuris jai suteiktų galimybę gauti socialines išmokas.

45. Kadangi CG, Sąjungos pilietė, pasinaudojo teise laisvai judėti ir šiuo pagrindu gyvena kitos valstybės narės teritorijoje, jos situacija patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį [34], net jei teisė gyventi šalyje jai suteikta pagal nacionalinę teisę lankstesnėmis sąlygomis nei pagal Direktyvoje 2004/38 nustatytus reikalavimus. Šiuo klausimu patikslintina, kad, įgijus teisę gyventi šalyje ir pereinamuoju laikotarpiu pateikus prašymą dėl socialinės paramos išmokų, Sąjungos teisės taikymas užtikrinamas Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo 127 straipsniu.

30 Žr., be kita ko, 2015 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Alimanovic* (C-67/14, toliau – Sprendimas *Alimanovic*, EU:C:2015:597, 42–44 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

31 Dėl termino „universalusis kreditas“ prasmės žr. šios išvados 25 punktą. Jis vartojamas kalbant apie įvairias išmokas, kurias gali reglamentuoti specialios Sąjungos teisės normos. Kaip pavyzdį žr. 2016 m. birželio 14 d. Sprendimą *Komisija / Jungtinė Karalystė* (C-308/14, toliau – Sprendimas *Komisija / Jungtinė Karalystė*, EU:C:2016:436, 27 ir 55 punktai).

32 Dėl sąvokos „socialinės paramos sistema“, vartojamos Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies b punkte, ir jos išaiškinimo, kad ji apima visokeriopą paramą nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmeniu suteikiamą valdžios institucijų, į kurias kreipėsi asmuo, neturintis pakankamai išteklių savo ir savo šeimos narių elementariems poreikiams patenkinti, žr. 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *Brey* (C-140/12, toliau – Sprendimas *Brey*, EU:C:2013:565, 60 ir 61 punktai).

33 Žr. 2020 m. spalio 6 d. Sprendimą *Jobcenter Krefeld* (C-181/19, toliau – Sprendimas *Jobcenter Krefeld*, EU:C:2020:794, 57 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

34 Žr. 2014 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *Dano* (C-333/13, toliau – Sprendimas *Dano*, EU:C:2014:2358, 59 punktas).

46. Ketvirta, dėl SESV 18 straipsnio pirmos pastraipos primintina, kad pagal suformuotą jurisprudenciją ši nuostata savarankiškai taikoma tik tose Sąjungos teisės reglamentuojamose srityse, dėl kurių SESV nenumatyta specialių nediskriminavimo taisyklių [35]. Tačiau, kalbant apie Sąjungos piliečių teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje, nediskriminavimo principas patikslintas Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje [36].

47. Taigi, vien dėl to, kad pagrindinėje byloje aptariama situacija patenka į Direktyvos 2004/38 taikymo sritį, mano manymu, nėra pagrindo vertinti šią situaciją atsižvelgiant į SESV 18 straipsnį, kaip prašo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

48. Vadinasi, negalima remtis argumentu, kad faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje yra analogiškos susiklosčiusioms bylose, kuriose priimti Teisingumo Teismo sprendimai, aiškinantys ES sutarties nuostatas, lygiavertes SESV 18 straipsnio nuostatoms, teisės gyventi šalyje suteikimo pagal nacionalinę teisę atvejais iki Direktyvos 2004/38 įsigaliojimo [37], nors ši jurisprudencija lieka reikšminga tam tikrais aspektais, kiek Teisingumo Teismas įgyvendino nediskriminavimo principą, vėliau patikslintą šios direktyvos 24 straipsnyje [38].

49. Kitaip tariant, kadangi nustatyta, kad taikytina Direktyva 2004/38, tiksliau, jos 24 straipsnis, ir aptariama situacija patenka į šios direktyvos taikymo sritį, su teisėmis į socialinės paramos išmokas susiję klausimai neturi būti nagrinėjami atsižvelgiant į SESV 18 straipsnį, nebent būtų pateikti prieštaringi argumentai [39].

50. Primintina, kad pagal SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą pastarasis turi pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą, kuris leistų šiam priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje. To siekiant Teisingumo Teismui prireikus gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus [40].

51. Siūlau Teisingumo Teismui performuluoti abu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, kuriuos, mano nuomone, reikia nagrinėti kartu, ir manyti, kad jis iš esmės klausia, ar Direktyvos 2004/38 24 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, nesuteikiančios Sąjungos piliečiams, kuriems ji be išteklių sąlygos suteikė teisę teisėtai gyventi šalyje, teisės į socialinės paramos išmokas, nors tokios išmokos užtikrinamos atitinkamos valstybės narės piliečiams, kurie taip pat patiria nepriteklių, ir ar prireikus tokia diskriminacija gali būti pateisinama.

35 Žr., be kita ko, Sprendimą *Jobcenter Krefeld* (78 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

36 Žr., be kita ko, Sprendimo *Dano* 59–61 punktus. Pažymėtina, kad Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo antroje dalies (žr. šios išvados 8 punktą) 12 straipsnyje pakartojamas SESV 18 straipsnis, o jo konkretesnė išraiška, t. y. Direktyvos 2004/38 24 straipsnis – šio susitarimo 23 straipsnyje. Dėl jurisprudencijos, suformuotos iki šios direktyvos įsigaliojimo, žr. šios išvados 54 punktą. Taip pat žr. analizę, pateiktą Robin-Olivier, S. „Les droits sociaux des "étrangers communautaires", *L'Avenir de l'État de Droit Social en Europe*, Julia Iliopoulos-Strangas (leid.), Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2015, p. 217–246, pirmiausia p. 221 ir 228. Šiuo klausimu taip pat žr. Rondu, J. „Chapitre 2 – L'individu relevant du seul droit national, résultante du caractère partiel de l'intégration", *L'individu, sujet du droit de l'Union européenne*, Bruylant, Bruxelles, 2020, p. 683–756, pirmiausia p. 711, 898 punktas. Šios autorės nuomone, SESV 18 straipsnis nebetaikomas, nes Direktyvos 2004/38 24 straipsnis kaip *lex specialis* pakeičia Sutartyse nustatytą vienodo požiūrio principą, atitinkantį *lex generalis*.

37 CG rašytinėse pastabose priminė, kad grįsdama savo prašymą dėl SESV 18 straipsnio taikymo ji rėmėsi Sprendimu *Trojani*.

38 Žr., be kita ko, Sprendimą *Brey* (44 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

39 Šiuo klausimu pažymėtina, kad per teismo posėdį Komisija iš pradžių pateikė tokio pobūdžio argumentus, kurie buvo išdėstyti jos rašytinėse pastabose, tačiau nesirėmė jose nurodytais sprendimais, paskui atsakydama į Teisingumo Teismo klausimą dėl Chartijos taikymo juos performulavo. Šiuo aspektu žr. šios išvados 81 punktą.

40 Žr. Sprendimo *Brey* 31 punktą.

52. Šiame analizės etape reikia apžvelgti Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su Direktyvos 2004/38 24 straipsnio taikymu, paskui įvertinti jos išplėtojimo galimybę atvejui, kai teisė teisėtai gyventi šalyje suteikiama pagal nacionalinės teisės nuostatas, palankesnes, palyginti su šioje direktyvoje nustatytais reikalavimais.

B. Dėl Direktyvos 2004/38 taikymo kriterijaus, grindžiamo teise gyventi šalyje „pagal šią direktyvą“, teisės į socialinės paramos išmokas srityje

53. Pažymėtina, kad nuo Direktyvos 2004/38 įsigaliojimo Teisingumo Teismas nėra sprendęs dėl *teisės teisėtai gyventi šalyje*, suteiktos kitomis sąlygomis, nei nustatytos Sąjungos teisėje, reglamentuojančioje valstybių narių piliečių, pasinaudojusių teise laisvai judėti, atvykimą ir gyvenimą šalyje, pasekmių socialinės paramos išmokoms.

54. Priešingai, iki Direktyvos 2004/38 įsigaliojimo Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad *Sąjungos piliečiai, teisėtai gyvenantys* priimančiosios valstybės narės teritorijoje, siekdami gauti socialinės paramos išmoką gali remtis nediskriminavimo principu, įtvirtintu SESV 18 straipsnyje[41].

55. Įsigaliojus Direktyvai 2004/38, Teisingumo Teismas jos 24 straipsnį aiškino remdamasis atvejais, kai suinteresuotieji asmenys neatitiko šioje direktyvoje nustatytų teisės gyventi šalyje įgijimo sąlygų ir buvo gavę tik neterminuotus gyvenimo šalyje pažymėjimus, turinčius vien deklaratyvią reikšmę[42]. Šiuo klausimu primintina, kad šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nurodyta, jog visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje ilgiau kaip tris mėnesius, jeigu jie turi pakankamai išteklių, kad netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, ir sveikatos draudimą. Jeigu jie atitinka šias sąlygas, negalima atsisakyti suteikti jiems teisę gyventi šalyje. *A contrario*, tai reiškia, kad valstybės narės neprivalo leisti gyventi šalyje kitų valstybių narių piliečiams, neturintiems pakankamai išteklių.

56. Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnį nedraudžiami valstybės narės teisės aktai, kuriais atsisakoma skirti tam tikras „socialines neįmokines išmokas pinigais“, kurios yra „socialinės paramos išmokos“, kaip tai suprantama pagal šio straipsnio 2 dalį, kitų valstybių narių piliečiams, neatitinkantiems šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytų sąlygų, taigi, ir negalintiems remtis teise į gyvenimą šalyje pagal šią nuostatą[43]. Sprendime *Brey* Teisingumo Teismas nustatė sąlygą, kad toks atsisakymas skirti neturi būti automatiškas bet kuriomis aplinkybėmis[44].

57. Mano manymu, reikia pabrėžti, kad šis Teisingumo Teismo pateiktas išaiškinimas, susijęs su vienodo požiūrio principu, apibrėžtu Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje, turi svarbių pasekmių.

[41] Žr. 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Grzelczyk* (C-184/99, toliau – Sprendimas *Grzelczyk*, EU:C:2001:458, 32, 33 ir 35 punktai), taip pat Sprendimą *Trojani* (37 ir 40 punktai).

[42] Žr. Sprendimo *Brey* 18 punktą, Sprendimo *Dano* 36 punktą ir Sprendimo *Alimanovic* 27 punktą. Pagal suformuotą jurisprudenciją leidimo gyventi šalyje išdavimas nereiškia teisių suteikimo, jis yra tik deklaratyvaus pobūdžio. Jis nesuteikia teisės gyventi šalyje (žr., be kita ko, 2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą *Petrea* (C-184/16, EU:C:2017:684, 32 ir 33 punktai). Tačiau šis kvalifikavimas apima Sąjungos pilietį, kuris *iki* minėtos direktyvos įsigaliojimo teisėtai gyveno šalyje pagal kitą Sąjungos teisės priemonę (2010 m. spalio 7 d. Sprendimas *Lassal* (C-162/09, EU:C:2010:592)).

[43] Žr. Sprendimo *Dano* 65 ir 66 punktus.

[44] Žr. šio sprendimo 80 punktą.

58. Teisingumo Teismas, Sprendime *Dano* pažymėjęs, kad aptariama situacija patenka į Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalies taikymo sritį [45] ir kad ši norma yra nukrypti nuo SESV 18 straipsnyje įtvirtinto nediskriminavimo principo [46] leidžianti nuostata, vis dėlto remdamasis šios direktyvos 24 straipsnio 1 dalimi nagrinėjo, kokiomis sąlygomis piliečiui, turinčiam gyvenimo šalyje pažymėjimą, galima *neskirti* socialinių išmokų, nors vienodo požiūrio principo išimtys yra išvardytos tik šio straipsnio 2 dalyje.

59. Iš šių motyvų, susijusių su Direktyvos 2004/38 24 straipsnio taikymo sąlygomis, Teisingumo Teismas padarė išvadą [47], kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos teisė į socialines išmokas suteikiama tik Sąjungos piliečiams, kurių gyvenimas priimančiosios valstybės narės teritorijoje atitinka Direktyvos 2004/38 7 straipsnyje nustatytas sąlygas, neįtvirtina nevienodo požiūrio [48].

60. Taip nuspręsdamas Teisingumo Teismas rėmėsi žodžių junginiu „pagal šią direktyvą gyvenantiems <…> teritorijoje“, vartojamu Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalyje. Iš šios formuluotės jis padarė išvadą, kad vienodo požiūrio principas gali būti taikomas tik Sąjungos piliečiams, kurie teisėtai gyvena kitos valstybės narės teritorijoje, nes atitinka šios direktyvos 7 straipsnyje nustatytas sąlygas. Taip pagal jį parama, suteikiama pagal minėtos direktyvos 24 straipsnio 1 dalį, negali būti skirta Sąjungos piliečiams, kuriems, kaip CG, suteikta teisė penkerius metus gyventi valstybėje narėje be jokios išteklių sąlygos ir kurie neįrodo, kad jų turi, kaip reikalaujama pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktą. Šie asmenys dėl šios išvados 47 punkte nurodytų priežasčių negali remtis ir pagal SESV 18 straipsnį suteikiama apsauga.

61. Tai reiškia, kad Sąjungos pilietis, kuris nuolat ir teisėtai gyvena valstybės narės teritorijoje, nors neturi lėšų pragyvenimui, gali būti vertinamas skirtingai nei į šios valstybės piliečiai vien dėl tos priežasties, kad priimančioji valstybė jam suteikė teisę gyventi šalyje be išteklių sąlygos.

62. Taigi, šis kriterijus, kylantis iš naudojimosi teise gyventi šalyje „pagal šią direktyvą“, kaip nurodyta Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalyje, mano manymu, sudaro pirmą kartą Teisingumo Teismui pateikto klausimo pagrindą, nes nėra susijęs su kita Sąjungos teisės nuostata, iš kurios kiltų teisė gyventi šalyje [49].

[45] Žr. Sprendimo *Dano* 66 punktą.

[46] Žr. Sprendimo *Dano* 61 ir 64 punktus.

[47] Šiuo klausimu žr. Martin, D. „Article 24 – Égalité de traitement“, *Directive 2004/38 relative au droit de séjour des citoyens de l'Union européenne et des membres de leur famille*, Bruylant, Bruxelles, 2020, p. 373–396, pirmiausia p. 380, 16 punktą, kuriame pažymima: „kadangi Sąjungos teisės aktų leidėjas direktyvos 24 straipsniu nesiekė nustatyti kitų teisės į nediskriminavimą, įtvirtintos šio straipsnio 1 dalyje, išimčių nei nustatytos jo 2 dalyje, ar Teisingumo Teismas dar turėjo teisę aiškinti 1 dalį kaip implicitiškai apimančią integracijos sąlygą?“

[48] Sprendime *Komisija / Jungtinė Karalystė* Teisingumo Teismas patvirtino savo jurisprudenciją (66–69 punktai). Taip pat žr. dėl Sprendimo *Alimanovic* ir 2016 m. vasario 25 d. Sprendimo *García-Nieto ir kt.* (C-299/14, toliau – Sprendimas *García-Nieto ir kt.*, EU:C:2016:114), priimtų anksčiau ir susijusių su sąlygomis, nustatytomis atitinkamai šios direktyvos 14 straipsnio 4 dalies b punkte ir 6 straipsnio 1 dalyje, šios išvados 77 punktą. Be to, dėl šių sprendimų reikšmės pagrindinės bylos aplinkybėmis svarbi pastaba, kurią pateikė Iliopoulou-Penot, A. „Chapitre 11 – Citoyenneté de l'Union et accès des inactifs aux prestations sociales dans l'État d'accueil“, *Le rôle politique de la Cour de justice de l'Union européenne*, Clément-Wilz, L. (leid.), Bruylant, Bruxelles, 2018, p. 315–334, pirmiausia p. 318, ir pagal kurią „politiniame susitarime, kurį 2016 m. vasario 19 d. pasiekė Europos Vadovų Taryba, bergždžiai mėginusi išvengti Brexito, buvo pažodžiui pakartotos sprendimuose *Dano* ir *Alimanovic* padarytos išvados, taip pabrėžiant jų svarbą diskutuojant dėl Jungtinės Karalystės „naujos vietos“ Sąjungoje“. Taip pat dėl šios valstybės narės pozicijos priimtos 2017 m., žr. šios išvados 55 išnašą.

[49] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 62 punktą.

63. Šio kriterijaus, kurio taikymo tikslas – apriboti išmokų skyrimą siekiant apsaugoti valstybių narių socialinio draudimo sistemos finansinę pusiausvyrą nuo nepagrįstos naštos [50], pateisinimas susijęs su Direktyvos 2004/38 teisėkūros istorija, priminta Sprendime *Ziolkowski ir Szeja* [51], kuriuo Teisingumo Teismas rėmėsi Sprendimo *Dano* 70–72 punktuose ir 2020 m. spalio 6 d. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 63 punkte.

64. Vis dėlto pastarajame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad asmenų, kurie patenka į Direktyvos 2004/38 24 straipsnio, įskaitant jo 2 dalyje įtvirtintos leidžiančios nukrypti nuostatos, taikymo sritį, nes naudojasi teise gyventi šalyje, grindžiama šios direktyvos 14 straipsnio 4 dalies b punktu, bet kurie gali remtis ir savarankiška teise gyventi šalyje, pagrįsta Reglamento (ES) Nr. 492/2011 [52] 10 straipsniu, atžvilgiu negalima remtis šia nukrypti leidžiančia nuostata [53].

65. Dėl to atsižvelgiant į Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, įtvirtintą Sprendime *Jobcenter Krefeld*, teisė į vienodą požiūrį remiantis Direktyva 2004/38 nebėra siejama tik su šioje direktyvoje nurodytais atvejais, ji taikoma ir tais atvejais, kai teisė gyventi šalyje grindžiama kita antrinės teisės nuostata [54].

66. Taigi, kaip ir byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Jobcenter Krefeld*, reikia nustatyti, kokį poveikį Direktyvos 2004/38 24 straipsnio aiškinimui turi tai, kad valstybė narė Sąjungos piliečiams suteikia teisę gyventi šalyje palankesnėmis sąlygomis, nei nustatytos šioje direktyvoje, kiek tai susiję su sprendimu neskirti šiems piliečiams socialinės paramos išmokų vien dėl jų preliminaraus nuolatinio gyventojo statuso [55].

C. Dėl Direktyvos 2004/38 24 straipsnio taikymo teisės „pagal nacionalinę teisę teisėtai“ gyventi šalyje suteikimo atveju

67. Iš šalių atsakymų per teismo posėdį matyti, kad ES priedėlyje įtvirtindama teisę gyventi šalyje be konkretaus reikalavimo, pirmiausia dėl Sąjungos piliečio išteklių, Jungtinė Karalystė priėmė palankesnę priemonę, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/38 37 straipsnį [56].

68. Teisingumo Teismas ne pirmą kartą spręs dėl šios nuostatos, įtrauktos į Direktyvą 2004/38, poveikio.

[50] Žr. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 66 punktą.

[51] Žr. šio sprendimo 36 ir 37 punktus.

[52] Dėl 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl laisvo darbuotojų judėjimo Sąjungoje (OL L 141, 2011, p. 1) 10 straipsnio savarankiško taikymo, palyginti su Sąjungos teisės nuostatomis, kaip antai numatytomis Direktyvoje 2004/38, leidžiančio valstybės narės piliečio, dirbančio arba dirbusio priimančiojoje valstybėje narėje, vaikams ir juos faktiškai prižiūrinčiam vienam iš tėvų juo remtis neprivalant įvykdyti pakankamų išteklių ir visaverčio sveikatos draudimo sąlygų, žr. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 38 ir 39 punktus bei juose nurodytą jurisprudenciją.

[53] Žr. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 69 punktą.

[54] Žr. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 87 punktą.

[55] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 62 punktą. Dėl Jungtinės Karalystės sprendimo nekurti naujų teisių į išmokas asmenims, turintiems preliminarų nuolatinio gyventojo statusą, ši valstybė savo rašytinėse pastabose nurodė, kad šis sprendimas atitinka jos nuolat viešai išdėstomą poziciją, kuri 2017 m. birželio mėn. buvo paskelbta dokumente *Safeguarding the Position of ES Citizens Living in the UK and UK Nationals Living in the ES* (Išsaugoti Sąjungos piliečių, gyvenančių Jungtinėje Karalystėje ir Jungtinės Karalystės piliečių, gyvenančių Sąjungoje, statusą; konkrečiau žr. 41 punktą).

[56] Žr. O'Brien, C. „Between the devil and the deep blue sea: vulnerable ES citizens cast adrift in the UK post-Brexit“, *Common Market Law Review*, 58 t., Kluwer Law International, Alphen-sur-le-Rhin, 2021, p. 431–470, pirmiausia p. 456 ir 457. Jungtinės Karalystės pasirinkimą Sąjungos piliečiams nustatyti besąlyginę teisę gyventi šalyje Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos aplinkybėmis, t. y. preliminarų nuolatinio gyventojo statusą, užuot teisei gyventi šalyje paprasčiausiai taikius Direktyvoje 2004/38 nurodytas sąlygas (arba sukurti tik deklaratyvų, o ne teises suteikiantį statusą), 2019 m. papildė aiškus šios atskiros teisės gyventi šalyje atsiejimas nuo socialinių išmokų, nebent piliečiai įrodytų, kad atitinka Direktyvoje 2004/38 nustatytas sąlygas, remiantis 2016 m. Universaliojo kredito taisyklėmis. Šios autorės teigimu, tokį Jungtinės Karalystės pasirinkimą lėmė tai, kad Sąjungos piliečių teisei gyventi šalyje po Brexito nustačius atitikties Direktyvos 2004/38 7 straipsnyje nurodytiems kriterijams sąlygą valdžios institucijoms tektų pernelyg didelė administracinė našta.

69. Sprendime *Ziolkowski ir Szeja* Teisingumo Teismas nusprendė, jog tai, kad Direktyvos 2004/38 nuostatos neturi įtakos nacionalinės teisės nuostatoms, kurios palankesnės nei šios direktyvos nuostatos, nereiškia, kad šios nuostatos turi būti įtrauktos į šia direktyva įgyvendinamą sistemą[57]. Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad kiekviena valstybė narė turi nuspręsti ne tik tai, ar ji įtvirtina tokią sistemą, bet ir kokios yra jos taikymo sąlygos ir poveikis, pirmiausia kiek tai susiję su teisės gyventi šalyje, suteiktos tik pagal nacionalinę teisę, teisinėmis pasekmėmis[58]. Taigi, kokią įtaką tai turi socialinės paramos išmokoms?

1. Sprendimo „Ziolkowski ir Szeja“ apimtis

70. Pažymėtina, viena vertus, kad Sprendime *Ziolkowski ir Szeja* Teisingumo Teismas sprendė dėl klausimo, susijusio su teisės nuolat gyventi šalyje įgijimu remiantis nauja nuostata, įtraukta į Direktyvos 2004/38 16 straipsnį[59]. Taigi, šis sprendimas nebuvo susijęs su socialinės paramos išmokų skyrimu Sąjungos piliečiui, gyvenančiam valstybėje narėje, ir jį priimant nereikėjo atsižvelgti į poreikį apsaugoti suinteresuotuosius asmenis ar į uždavinius, susijusius su nepagrįsta našta šios valstybės finansams, kurią gali lemti tokių išmokų skyrimas asmenims, dėl humanitarinių priežasčių gavusiems leidimą gyventi šalyje, kaip antai išduotą toje byloje[60]. Kita vertus, Teisingumo Teismas neturėjo nei išaiškinti Direktyvos 2004/38 24 straipsnio, nei įvertinti galimo skirtingo požiūrio į Sąjungos pilietį, gyvenantį valstybės narės teritorijoje, palyginti su šios valstybės piliečiais.

71. Taigi, mano manymu, išvados, kurias Teisingumo Teismas padarė *Sprendime Ziolkowski ir Szeja*, išaiškindamas Direktyvos 2004/38 37 straipsnį atsižvelgiant į teisę nuolat gyventi šalyje, įtvirtintą šios direktyvos 16 straipsnyje, negali būti veiksmingai pritaikytos vienodo požiūrio į Sąjungos piliečius srityje, kiek tai susiję su socialinės paramos išmokų skyrimu.

72. Šiuo klausimu, mano manymu, pabrėžtina, pirma, kad, kitaip nei Direktyvos 2004/38 16 straipsnis, kuriame įtvirtinta teisė nuolat gyventi šalyje, šios direktyvos 24 straipsnis yra tik konkreti Sąjungos piliečių nediskriminavimo principo, nustatyto SESV 18 straipsnyje, išraiška Sąjungos piliečių teisės gyventi šalyje srityje. Todėl negali būti situacijų, kad Sąjungos pilietis galėtų teisėtai gyventi kitos valstybės narės teritorijoje, bet neturėtų teisės į nediskriminavimą, susijusios su jo statusu, minėtame 24 straipsnyje nustatytomis sąlygomis.

73. Antra, tokia išvada, mano manymu, atitinka pagal Direktyvos 2004/38 37 straipsnį siekiamą tikslą. Valstybėms narėms suteikta galimybė priimti palankesnes nuostatas, nei įtvirtintos šioje direktyvoje dėl teisės gyventi šalyje, turi prasmę tik tuo atveju, jeigu šia galimybe naudojamasi siekiant prisitaikyti prie konkrečių aplinkybių.

74. Manau, kad Teisingumo Teismo pateiktas sąvokos „teisėtas gyvenimas šalyje“ išaiškinimas turėtų būti pritaikytas, kai kalbama apie vienodo požiūrio į Sąjungos piliečius principo laikymosi užtikrinimą socialinių išmokų srityje Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje griežtai nustatytomis sąlygomis.

[57] Sprendimo *Ziolkowski ir Szeja* 49 punktas.

[58] Sprendimo *Ziolkowski ir Szeja* 50 punktas.

[59] Žr. šio sprendimo 51 punktą. Taigi, Teisingumo Teismas nusprendė, kad gyvenimas šalyje, kai tokia teisė suteikiama pagal valstybės narės teisę, bet neatitinka Sąjungos teisėje nustatytų reikalavimų, negali būti laikomas teisėtu gyvenimu šalyje, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/38 16 straipsnio 1 dalį, siekiant įgyti teisę nuolat gyventi šalyje. Taip pat žr. 2018 m. gegužės 2 d. Sprendimą *K. ir H. F. (Teisė gyventi šalyje ir kaltinimai karo nusikaltimais)* (C-331/16 ir C-366/16, EU:C:2018:296, 74 punktas).

[60] Sprendimo *Ziolkowski ir Szeja* 18 ir 19 punktai.

2. Sąvokos „teisėtas gyvenimas šalyje“ išaiškinimas

75. Pirma, mano nuomone, vien konstatavimas, kad asmuo, teisėtai gyvenantis kitoje valstybėje narėje, turi Sąjungos piliečio statusą [61], turi leisti manyti, kad sąvoka „teisėtas gyvenimas šalyje“ apima sąvoką „teisė į teisėtą gyvenimą šalyje“ [62], juo labiau kai pagal šios valstybės narės teisę atsižvelgiant į šį Sąjungos piliečio statusą sudaroma galimybė jos teritorijoje pasilikti ekonomiškai neaktyviems piliečiams, nenustačius sąlygų dėl išteklių ar socialinio draudimo.

76. Antra, toks išaiškinimas, kuris lemia tai, kad nėra išplečiama Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalies taikymo sritis, atitinka reikalavimą šią nuostatą aiškinti siaurai ir remiantis SESV nuostatomis, įskaitant susijusias su Sąjungos pilietybe ir laisvu darbuotojų judėjimu, kaip priminta Sprendime *Jobcenter Krefeld* [63].

77. Šiuo aspektu pažymėtina, kad jis grindžiamas Sprendime *Jobcenter Krefeld* [64] konstatuota būtinybe skirti tam tikras situacijas, susiklosčiusias bylose, kuriose priimti sprendimai *Alimanovic* ir *García-Nieto ir kt.*, susiję su išimtimis, aiškiai nustatytomis šio 24 straipsnio 2 dalyje [65], taip pat Sprendime *Dano* [66].

78. Trečia, šis Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalies, kuria užtikrinama, kad „visiems Sąjungos piliečiams, pagal šią direktyvą gyvenantiems priimančiosios valstybės narės teritorijoje“, būtų taikomas vienodas požiūris, išaiškinimas atitinka ir šia direktyva siekiamą tikslą. Nors, žinoma, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas valstybių narių diskrecijai Sąjungos piliečiams, pasinaudojusiems teise laisvai judėti ir ilgiau kaip tris mėnesius gyventi ne savo pilietybės valstybėje narėje, taikyti palankesnes nuostatas, dėl šių nuostatų neturi sumažėti apsauga, užtikrinama pagal SESV 18 straipsnį, nes šio 24 straipsnio 1 dalis yra tik jo konkreti išraiška.

79. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, jog valstybės narės joms suteikta veiksmų laisve neturi naudotis taip, kad būtų trukdoma siekti Direktyvos 2004/38 tikslo – supaprastinti ir sustiprinti naudojimąsi pagrindine Sąjungos piliečių teise laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, ir kad nebūtų pakenkta šios direktyvos veiksmingumui [67].

[61] Šiuo klausimu primintina, jog Sprendimo *Grzelczyk* 31 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad „Sąjungos pilietybe siekiama suteikti valstybių narių piliečiams esminį statusą, leidžiantį tiems, kurie yra tokioje pačioje situacijoje, būti vienodai teisiškai vertinamiems, nesvarbu, kokia jų pilietybė, ir nepažeidžiant šioje srityje aiškiai nustatytų išimčių“. Taip pat žr. 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Baumbast ir R* (C-413/99, EU:C:2002:493, 83 punktas).

[62] Norėčiau patikslinti, kad žodžių junginį „teisė teisėtai gyventi šalyje“ perėmiau iš Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė*, kuriame jis kartais vartojamas remiantis nuostatomis, kuriomis perkeltas Direktyvos 2004/38 7 straipsnis, arba siekiant apskritai išreikšti gyvenimo šalyje teisėtumo sąlygą (žr. 72, 80 ir 81 punktus). Verschueren, H. „The right to reside and to social benefits for economically inactive ES migrants: how to balance freedom of movement and solidarity?“, *La libre circulation sous pression; Régulation et dérégulation des mobilités dans l'Union européenne*, Damay, L. ir kt. (leid.), Bruylant, Bruxelles, 2018, p. 33–51, pirmiausia p. 45, remdamasis konstatavimu, kad žodžių junginys „teisėtas gyvenimas šalyje“ vartojamas ne visada remiantis Direktyva 2004/38, pateikia argumentą, kad toks gyvenimas šalyje gali būti grindžiamas kita Sąjungos teisės nuostata (tai buvo patvirtinta Sprendime *Jobcenter Krefeld*), tai pat palankesne nacionalinės teisės nuostata, kaip antai, be kita ko, Sprendime *Trojani*.

[63] Žr. šio sprendimo 60 punktą.

[64] Žr. šio sprendimo 67, 68 ir 87 punktus.

[65] Šio sprendimo 67 ir 87 punktuose primenama, kad tos bylos buvo susijusios su piliečiais, kurie turi atitinkamai teisę gyventi šalyje, grindžiamą vien Direktyvos 2004/38 14 straipsnio 4 dalies b punktu, nes ieško darbo, arba teisę gyventi šalyje trijų mėnesių laikotarpį pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalį.

[66] Minėto sprendimo 68 punkte patikslinama, kad ši byla susijusi su ekonomiškai neaktyviais valstybės narės piliečiais, kurie pasinaudojo judėjimo laisve tik siekdami gauti kitos valstybės narės socialinę paramą ir kurie neturėjo jokios teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje pagal Direktyvą 2004/38 ar kitą Sąjungos teisės nuostatą.

[67] Žr. Sprendimą *Brey* (71 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Be to, dėl pasekmių apsaugos nuo išsiuntimo iš šalies srityje, į kurias atsižvelgtina, žr. Sprendimo *Grzelczyk* 43 punktą ir Sprendimo *Trojani* 45 punktą; taip pat J. Rondu analizę, *op. cit.*, pirmiausia p. 714, 902 punktą, kuriame remiamasi 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimu *CS* (C-304/14, EU:C:2016:674, 42 punktas). Žr. pirmiausia p. 717, 907 punktą bei 157 ir 158 išnašas.

80. Ketvirta, toks aiškinimas neprieštarauja tikslui, kurio Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė pagal Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalį ir kuris matyti iš šios direktyvos 10 konstatuojamosios dalies. Nagrinėjamu atveju galima pagrįstai manyti, kad grėsmę sutrikdyti Jungtinės Karalystės socialinės paramos sistemos finansinę pusiausvyrą, kurią lemtų ekonomiškai neaktyvūs asmenys, nes reikėtų užtikrinti jų pragyvenimo poreikius, ši valstybė narė įvertino prieš numatydama teisę gyventi šalyje penkerius metus be išteklių sąlygos ir kad būtinai buvo atsižvelgta į šios teisės gyventi šalyje laikinąjį pobūdį.

81. Penkta, tokį aiškinimą patvirtina teiginys, kad Sąjungos piliečiui suteikdama teisę gyventi šalyje palankesnėmis sąlygomis, nei nustatytos Direktyvoje 2004/38, valstybė narė įgyvendina Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Šiuo klausimu manau, kad Teisingumo Teismo sprendimo *Dano*, susijusio su galimybe remtis Chartijos 1 ir 20 straipsniais, apimtis yra ribota, nes jis susijęs su specialių neįmokinių piniginių išmokų skyrimo sąlygomis, kalbant apie teisės teisėtai gyventi šalyje neturinčių asmenų situacijas [68].

82. Visi šie argumentai leidžia teigti, kad, kiek tai susiję su socialinės paramos išmokų gavimu, Sąjungos pilietis turi būti vertinamas vienodai kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiai, kaip patikslinta Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje, jeigu jo teisė gyventi šios valstybės teritorijoje kyla iš priemonės, kurią ši valstybė priėmė šios direktyvos 37 straipsnyje įtvirtintomis sąlygomis.

83. Dabar reikia nustatyti, kokiomis sąlygomis gali būti užtikrintas vienodo požiūrio principo laikymasis.

3. Vienodo požiūrio principo, patikslinto Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje, įgyvendinimas

84. Vienodo požiūrio principas, patikslintas Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalyje, su leidžiančiomis nukrypti nuostatomis, nurodytomis šio straipsnio 2 dalyje, mano nuomone, gali leisti, atsižvelgiant į tai, ką Teisingumo Teismas nusprendė Sprendime *Jobcenter Krefeld* [69], aiškinti šį 24 straipsnį taip, kad pagal jį iš esmės draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias kitų valstybių narių piliečiai, gyvenantys jos teritorijoje, neturi teisės į socialinės paramos išmokas, kurias gauna priimančiosios valstybės piliečiai, nes turi teisę gyventi šalyje, kurią jiems suteikė ši valstybė, pasinaudojusi, šios direktyvos 37 straipsnyje nurodyta galimybe.

85. Konkrečiau kalbant, kaip patvirtinta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, tokios teisės turėjimas lemtų neapribotą socialinės paramos išmokų, kurias gauna priimančiosios valstybės piliečiai, skyrimą, kaip yra kiekvieno Sąjungos piliečio, turinčio teisę gyventi šalyje pirmiausia pagal Direktyvos 2004/38 7 straipsnį, atveju [70].

86. Vis dėlto pripažįstant tokį automatiškumą, mano manymu, būtų neatsižvelgiama į pusiausvyrą, kurios Direktyva 2004/38 siekė Sąjungos teisės aktų leidėjas, aiškiai išreikštą šios direktyvos 24 straipsnio 2 dalyje, pirmiausia tuo atveju, kai, kaip šioje byloje, teisė gyventi šalyje Sąjungos piliečiui suteikta be išteklių ar socialinio draudimo sąlygos. Kitaip tariant, kaip

[68] Žr. Sprendimą *Dano* (87, 90 ir 91 punktai). Teisingumo Teismas nusprendė: kadangi specialių neįmokinių piniginių išmokų skyrimo sąlygos nenustatytos nei 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72 ir klaidų ištaisymas OL L 188, 2013 7 9, p. 10), nei Direktyvoje 2004/38 ar kituose Sąjungos antrinės teisės aktuose, valstybės narės yra kompetentingos nustatyti jų skyrimo sąlygas ir apimtį, taigi, jos neįgyvendina Sąjungos teisės, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, ir Chartija netaikytina.

[69] Žr. šio sprendimo 65 punktą.

[70] Žr. Sprendimo *Dano* 69 punktą.

pateikdama žodines pastabas pabrėžė Komisija, tai, kad nėra nustatyta teisės gyventi šalyje suteikimo sąlygų, neturi lemti to, kad valstybė narė negalėti atlikti jokio patikrinimo, susijusio su teise į socialines išmokas.

87. Be to, pažymėtina, kad, kai Teisingumo Teismas sprendė dėl nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos neskiriamos socialinės paramos išmokos ekonomiškai neaktyviems piliečiams, suderinamumo su Sąjungos teise, jis Direktyvos 2004/38 24 straipsnį išaiškino taip, kad pagal jį draudžiama atsisakyti skirti šias *išmokas bet kuriomis aplinkybėmis ir automatiškai*[71].

88. Taigi, mano nuomone, kalbant apie Sąjungos piliečius, turinčius be išteklių sąlygos suteiktą teisę gyventi šalyje, galima skirti ekonomiškai neaktyvius ir kitus. Be to, nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismui pateikta informacija dėl egzistuojančių įvairių individualių situacijų, kurioms esant galima pateikti prašymą dėl universaliojo kredito, patvirtina būtinybę atmesti bet kurią sisteminio atsisakymo skirti socialinės paramos išmokas tvarką[72].

89. Manau, kad tuo atveju, jei teisė gyventi šalyje suteikta palankesnėmis sąlygomis, nei nustatytos Direktyvoje 2004/38, pastaroji turi būti aiškinama taip, kad pagal ją leidžiama valstybei narei nustatyti teisėtus socialinių išmokų skyrimo apribojimus[73], siekiant, kad „savo teisėmis gyventi [šalyje] besinaudojantys asmenys [netaptų] nepagrįsta našta priimančiosios valstybės socialinės paramos sistemai“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 10 konstatuojamąją dalį.

90. Vadinasi, reikia pripažinti, kad Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam vienodo požiūrio principui neprieštarauja tai, kad, kalbant apie Sąjungos piliečius, kurie naudojasi pagal nacionalinę teisę suteikta teise gyventi šalyje, gali būti laikomasi skirtingo požiūrio į tuos, kurie yra ekonomiškai neaktyvūs, ir kitus, jei toks požiūris nėra grindžiamas pilietybe. Iš tikrųjų vienodo požiūrio principas, nustatytas SESV 18 straipsnyje ir primintas Direktyvos 2004/38 24 straipsnyje, reiškia, kad skirtingas požiūris neturi būti grindžiamas vien pilietybe, bet šiuo principu nesiekiama uždrausti, kad skirtingas požiūris būtų grindžiamas objektyviais kriterijais, pavyzdžiui, kaip nagrinėjamu atveju, Sąjungos piliečio ekonomine veikla.

91. Vis dėlto reikia patikrinti, ar šis skirtingas požiūris, jei grindžiamas tik piliečio ekonomine veikla, palyginti su priimančiosios valstybės narės piliečiais, galiausiai nepaveikia tik arba daugiausia Sąjungos piliečių, be išteklių teisėtai gyvenančių šios valstybės teritorijoje. Tokiu atveju šis skirtingas požiūris būtų laikomas netiesiogine diskriminacija dėl pilietybės[74].

92. Nagrinėjamu atveju, kalbant apie sąlygas, nustatytas 2019 m. Socialinės apsaugos taisyklių 9 taisyklėje universaliajam kreditui gauti[75], konstatuotina, kad tam tikromis sąlygomis Sąjungos piliečiai, kurie yra ekonomiškai aktyvūs, negali remtis savo preliminariu nuolatinio gyventojo statusu, siekdami gauti universalųjį kreditą, ir kad tam tikri Jungtinės Karalystės piliečiai, siekdami gauti šią išmoką, turi įrodyti savo nuolatinę gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal šią 9 taisyklę[76]. Taigi, skirtingą požiūrį, tiesiogiai grindžiamą pilietybe, manau, galima atmesti. Bet dėl paties nustatyto kriterijaus pobūdžio, mano nuomone, šiomis teisės nuostatomis kitų valstybių

[71] Žr. Sprendimo *Brey* 77 ir 80 punktus, taip pat Sprendimo *Jobcenter Krefeld* 79 punktą.

[72] Šiuo klausimu žr. faktines aplinkybes, susiklosčiusias CG nurodytoje šiuo metu Jungtinėje Karalystėje nagrinėjamoje byloje, aprašytas šios išvados 26 punkte.

[73] Žr. Sprendimo *Brey* 72 ir 77 punktus.

[74] Žr., be kita ko, 2010 m. balandžio 13 d. Sprendimą *Bressol ir kt.* (C-73/08, EU:C:2010:181, 41 punktas).

[75] Žr. šios išvados 27 punktą.

[76] Šios sąlygos gali neatitikti tam tikri Jungtinės Karalystės piliečiai, kurie, pavyzdžiui, gyveno užsienyje. Dėl nacionalinės teisės aktų, kuriuose toks atvejis nenumatytas, žr. 1999 m. gegužės 4 d. Sprendimą *Sürül* (C-262/96, EU:C:1999:228, 102 ir 104 punktai).

narių piliečiai paveikiami labiau nei nacionaliniai piliečiai, todėl pirmųjų padėtis gali tapti nepalankesnė. Vadinasi, šiomis teisės nuostatomis, mano manymu, sukuriama netiesioginė diskriminacija dėl pilietybės [77]. Vis dėlto ši išvada gali būti patvirtinta tik išsamiai išanalizavus nacionalinės teisės nuostatas, o tai gali padaryti tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

93. Jei būtų padaryta išvada, kad esama netiesioginės diskriminacijos, primintina, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją siekiant pateisinti tokią diskriminaciją reikia, kad ja būtų galima užtikrinti teisėto tikslo įgyvendinimą ir kad ji neviršytų to, kas būtina šiam tikslui pasiekti [78].

94. Dėl valstybių narių pateikiamų pateisinimų, grindžiamų tikslu apsaugoti viešuosius finansus nuo nepagrįstos naštos grėsmės, norėčiau tik pabrėžti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją iš esmės tokie pateisinimai priimtini [79], bet valstybės narės privalo pagrįsti savo teiginius [80].

95. Nagrinėjamu atveju Jungtinė Karalystė pasirinko neskirti socialinių išmokų tam tikriems Sąjungos piliečiams vien dėl jų teisės gyventi šalyje, kurią ši valstybė jiems suteikė, pobūdžio, t. y. dėl preliminaraus nuolatinio gyventojo statuso.

96. Žinoma, galima teigti, kad valstybės narės turi diskreciją nustatyti socialinės paramos išmokų skyrimo sąlygas ir tvarką, nesant suderinimo socialinių neįmokinių išmokų srityje [81].

97. Vis dėlto sisteminis atsisakymas skirti socialinės paramos išmokas neatsižvelgiant į individualią pareiškėjo padėtį [82], kuri, beje, nebuvo nagrinėta suteikiant šį preliminarų nuolatinio gyventojo statusą, nesant reikalavimo, susijusio su jo finansiniu savarankiškumu, mano manymu, nėra proporcingas siekiamam tikslui.

98. Šiomis aplinkybėmis manau, kad Teisingumo Teismo atsakyme, susijusiame su gyvenimo šalyje teisėtumo pasekmių analize, atsižvelgiant į Direktyvos 2004/38 24 straipsnį, turėtų būti pateikta nuorodų dėl įvairių elementų, kuriais gali būti remiamasi siekiant įvykdyti proporcingumo reikalavimą, kaip jis nusprendė ir Sprendime *Brey* [83].

4. Sprendimų priėmimas atsižvelgiant į individualius atvejus socialinių išmokų srityje

99. Kaip ir CG manau, kad jos situacija parodo, kad prieš priimant sprendimą skirti Sąjungos piliečiui socialinės paramos išmokas ar ne, individuali atvejo analizė yra ribota. Net jei galima rasti panašumų su faktinėmis aplinkybėmis, buvusiomis Sprendime *Dano*, pagrindinėje byloje susiklosčiusios aplinkybėms būdingi ypatumai, tiksliau nurodyti per posėdį, kurie pateisina Teisingumo Teismo jurisprudencijos išplėtojimą, kad ir kaip būtų nuspręsta dėl sąvokos „teisėtas gyvenimas šalyje“ [84]. Iš tikrųjų dėl pastarųjų tampa aktualios kitos pagrindinės teisės, dėl kurių savo nuomonę išsamiau išdėstysiu toliau.

[77] Pagal analogiją žr. Sprendimą *Komisija / Jungtinė Karalystė* (78 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[78] Žr. Sprendimą *Komisija / Jungtinė Karalystė* (79 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[79] Žr. Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė* 80 punktą.

[80] Žr. Sprendimo *Brey* 78 punktą.

[81] Žr. Sprendimą *Komisija / Jungtinė Karalystė* (65 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[82] Žr. Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė* 81 punktą. Taip pat žr. Sprendimo *Brey* 77 punktą.

[83] Žr. šio sprendimo 78 punktą. Taip pat žr. 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Baumbast ir R* (C-413/99, EU:C:2002:493, 91 ir 92 punktai).

[84] Primintina, jog iš Sprendimo *Dano* (81 punktas) matyti, jog Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad nebūtina išskirti situacijas, kai privaloma konkretų atvejį išnagrinėti atskirai.

100. Mano manymu, svarbu, kad priimančiosios valstybės narės valdžios institucijos, nagrinėdamos ekonomiškai neaktyvaus Sąjungos piliečio prašymą, galėtų atsižvelgti ne tik į tai, kad suteikė jam teisę gyventi šalyje netikrinusios jo finansinio savarankiškumo, bet ir į jo šeiminę padėtį, susijusią su jo persikėlimo sąlygomis, ir jo gyvenimo šios valstybės narės teritorijoje trukmę, parodančią tam tikrą integracijos lygį[85], taip pat į laikotarpį, kuriuo prašoma skirti išmoka galėtų būti jam mokama, pirmiausia tuo atveju, jei teisę gyventi šalyje turinčio asmens patiriami sunkumai yra laikini[86].

101. Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vienintelis kompetentingas vertinti faktines aplinkybes, turi, pirmiausia atsižvelgdamas į šiuos elementus, nustatyti, ar pragyvenimą užtikrinančios išmokos skyrimas asmeniui, kurio padėtis tokia, kaip CG, gali būti nepagrįsta našta nacionalinei socialinės paramos sistemai. Šiuo klausimu patikslintina, kad, CG teigimu, buvo nagrinėjami individualūs atvejai, kai ieškinius pareiškė trečiosios šalies piliečiai, siekiantys tam tikromis aplinkybėmis pasinaudoti valstybės lėšomis[87].

102. Ši faktinių aplinkybių analizė turi būti atliekama būtinai atsižvelgiant į kitas pagrindines teises, taikytinas aptariamoje individualioje situacijoje, nes ji patenka į Direktyvos 2004/38 taikymo sritį[88].

5. Pareigos numatyti individualių situacijų nagrinėjimą pateisinimas atsižvelgiant į pagrindines teises

103. Mano manymu, CG situacija reikalauja išnagrinėti galimybės gauti socialinės apsaugos išmokas apribojimo klausimą atsižvelgiant į Teisingumo Teismo sprendimus, susijusius su kitomis pagrindinėmis teisėmis nei teisė į vienodą požiūrį, neapsiribojant bendro pobūdžio priminimu, kad pragyvenimą užtikrinančiomis išmokomis siekiama jų gavėjams užtikrinti minimalias pragyvenimo lėšas, reikalingas gyventi žmogaus orumo nežeminančiomis sąlygomis[89].

104. Šiuo klausimu pažymėtina, kad CG persikėlė į Jungtinę Karalystę, kad galėtų gyventi kartu su savo partneriu, Nyderlandų piliečiu, laukdamasi pirmojo jų vaiko ir būdama finansiškai nuo jo priklausoma. Jungtinėje Karalystėje ji pagimdė antrą vaiką, kurį dabar prižiūri ir išlaiko[90]. Iš CG situacijos matyti, kad tėvas nepadeda rūpintis vaikais.

[85] Šiuo klausimu pritariu Komisijos požiūriui, pagal kurį automatiškas atsisakymas skirti socialinės paramos išmokas yra ypač netinkamas, kalbant apie palyginti ilgą gyvenimo šalyje trukmę. Kaip pavyzdį žr. G. Fratila situaciją, primintą šios išvados 26 išnašoje.

[86] Žr. Sprendimą *Brey* (72 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[87] CG atstovo teigimu, kalbama apie trečiosios šalies piliečius, kurių teisei gyventi šalyje nustatyta sąlyga, nurodyta 1971 m. Imigracijos akto 3 straipsnio 1 dalies c punkto ii papunktyje, nesinaudoti valstybės lėšomis ir kurie prašo leisti jomis pasinaudoti, antraip jiems kyla neišvengiama visiško skurdo rizika. CG rašytinėse pastabose pateikiamos šios dvi nuorodos: „Family life (as a partner or parent), private life and exceptional circumstances“, iš Vidaus reikalų ministerijos (13.0 versija, 2021 m. vasario 1 d.), p. 88 ir „Immigration rules, Appendix FM: family members“, GEN.1.11A., kalbant apie Jungtinės Karalystės imigracijos srities teisės aktus.

[88] Žr. šios išvados 81 punktą.

[89] Žr. Sprendimo Jobcenter Krefeld 57 punktą. Šiuo klausimu pažymėtina, kad ne tik Chartijos 1 straipsniui, bet ir jos 34 straipsnio 2 daliai reikia skirti ypatingą dėmesį, nes ji susieja laisvo judėjimo principą ir vienodo požiūrio principą socialinės paramos srityje ir yra grindžiama, be kita ko, 1961 m. spalio 18 d. Turine pasirašytos Europos socialinės chartijos, kurią Jungtinė Karalystė ratifikavo, 13 straipsniu. Taigi, neatmestina, kad ši nuostata gali būti naudinga, kaip nacionalinių priemonių, kuriomis ji įgyvendinama, teisėtumo kontrolės elementas ar bent jau nacionaliniam teismui siekiant apibrėžti vienodo požiūrio vertinimo ribas. Šiuo klausimu žr. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą Kamberaj (C-571/10, EU:C:2012:233, 80 ir 92 punktai).

[90] Rašytinėse pastabose CG patikslino, kad jos vaikai turi Nyderlandų pilietybę. CG šeiminė padėtis panaši, be kita ko, į H. C. Chavez-Vilchez padėtį, aprašytą 2017 m. gegužės 10 d. Sprendime Chavez-Vilchez ir kt. (C-133/15, toliau – Sprendimas *Chavez-Vilchez ir kt.*, EU:C:2017:354, 21 ir 22 punktai).

105. Šie teiginiai, mano manymu, leidžia atlikti palyginimą su Teisingumo Teismo išvada, padaryta Sprendime Chavez-Vilchez ir kt., nors tos bylos dalykas buvo trečiosios šalies piliečių teisė gyventi valstybėje narėje, kai jų vaikai buvo pastarosios piliečiai; taip manau dėl trijų priežasčių.

106. Pirmiausia, šias situacijas reglamentuoja teisės nuostatos, kurios *a priori* priskirtinos valstybių narių kompetencijai. Be to, šios situacijos vis dėlto yra glaudžiai susijusios su Sąjungos piliečio teise laisvai judėti ir gyventi šalyje [91].

107. Galiausiai Teisingumo Teismui pateiktas prašymas išaiškinti SESV 20 straipsnį buvo grindžiamas tuo, jog neatmestina, kad vienas iš tėvų, taip pat tos pačios priimančiosios valstybės narės pilietis, gali kasdien faktiškai rūpintis savo vaiku [92].

108. Tuo atveju Teisingumo Teismas priminė, kad mažamečio Sąjungos piliečio ir trečiosios šalies piliečio, kuriam atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje, priklausomumo santykis gali pakenkti praktiniam Sąjungos pilietybės veiksmingumui, nes dėl šio priklausomumo Sąjungos pilietis faktiškai priverčiamas išvykti ne tik iš valstybės narės, kurios pilietybę turi, teritorijos, bet ir iš visos Sąjungos teritorijos, ir tai yra tokio neigiamo sprendimo pasekmė [93]. Teisingumo Teismas patikslino, kad siekdamos įvertinti grėsmę, ar atitinkamas vaikas, Sąjungos pilietis, netektų teisės faktiškai pasinaudoti pagrindinėmis teisėmis, kurias jam suteikia SESV 20 straipsnis, jei vienam iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečiui, būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi atitinkamoje valstybėje narėje, nors jis faktiškai prižiūri vaiką, kompetentingos valdžios institucijos turi atsižvelgti į teisę į šeimos gyvenimą, įtvirtintą Chartijos 7 straipsnyje, o šis straipsnis turi būti aiškinamas kartu su pareiga atsižvelgti pirmiausia į vaiko interesus, kaip nurodyta Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje [94]. Teisingumo Teismo nuomone, vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, ir vaiko priklausomumo santykis turi būti vertinamas atsižvelgiant pirmiausia į atitinkamo vaiko interesus, į visas nagrinėjamu atveju susiklosčiusias aplinkybes, be kita ko, jo amžių, fizinį ir emocinį išsivystymą, emocinio ryšio su vienu iš tėvų, Sąjungos piliečiu, ir kitu iš tėvų, trečiosios šalies piliečiu, laipsnį, taip pat grėsmę, kurią išsiskyrimas su pastaruoju sukeltų šio vaiko dvasinei pusiausvyrai [95].

109. Taigi šiuos principus, mano manymu, juo labiau galima taikyti socialinės paramos išmokų srityje, pirmiausia kai jos skiriamos siekiant užtikrinti normalų Sąjungos piliečių šeimos gyvenimą. Taigi, šios išmokos turi leisti vienišam ir nepriteklių patiriančiam vienam iš tėvų vykdyti pareigas savo mažamečių vaikų atžvilgiu, kalbant tiek apie jų sveikatą ir saugumą, tiek apie jų ryšį su kitu iš tėvų, Sąjungos piliečiu. Mano nuomone, šiais principais visiškai pateisinama tai, kad būtų individualiai išnagrinėta Sąjungos piliečio, pateikusio prašymą dėl socialinės paramos išmokų ir teisėtai gyvenančio priimančiojoje valstybėje narėje, situacija.

110. Dėl visų šių priežasčių manau, jog nenumatant, kad kompetentingos valdžios institucijos turi atlikti visų konkrečių aplinkybių, apibūdinančių suinteresuoto asmens nepritekliaus situaciją, ir atsisakymo tenkinti jo prašymą pasekmių vertinimą atsižvelgdamos į teisę į šeimos gyvenimą ir pirmiausia į vaiko interesus, nacionalinės teisės nuostatomis viršijama tai, kas būtina siekiant išlaikyti priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemos pusiausvyrą.

91 Žr. Sprendimo Chavez-Vilchez ir kt. 64 punktą.

92 Žr. Sprendimo Chavez-Vilchez ir kt. 59 punktą.

93 Žr. Sprendimą Chavez-Vilchez ir kt. (69 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

94 Žr. Sprendimo Chavez-Vilchez ir kt. 70 punktą.

95 Žr. Sprendimo Chavez-Vilchez ir kt. 71 punktą.

V. Išvada

111. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Appeal Tribunal for Northern Ireland* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė) pateiktus prejudicinius klausimus:

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios
[d]irektyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, 24 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad netiesiogine diskriminacija dėl pilietybės laikytina ir ją viršija tai, kas būtina siekiant išlaikyti priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemos pusiausvyrą, valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias ekonomiškai neaktyvus kitos valstybės narės pilietis, turintis teisę gyventi šalyje, suteiktą be išteklių sąlygos taikant nacionalinės teisės nuostatą, neturi teisės į socialinės paramos išmokas remiantis jo teisės gyventi šalyje pobūdžiu, jei atsisakymas skirti tokias išmokas labiau ar daugiausia paveikia kitų valstybių narių nei priimančiosios valstybės piliečius – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tai patikrinti, – kai šiose teisės nuostatose nenumatyta, kad reikia išnagrinėti konkrečias aplinkybes, apibūdinančias suinteresuoto asmens situaciją, ir atsižvelgti, be kita ko, į tai, kad jis patiria nepriteklių, į jo teisę į šeimos gyvenimą ir pirmiausia į jo vaiko interesus.